

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA. Erjavčeva 4a

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

KULTURNA STOPNJA PRIMORSKIH SLOVENCEV

v luči novinarske statistike

Kdor je obiskal novinarsko razstavo v Ljubljani, je imel priliko opaziti v veliki dvorani, kjer je bil tisk iz Julijske Krajine dodeljen poseben prostor, tudi zelo nazorne prostorske diagrame, ki so pokazale za posamezne nekdanje slovenske dežele, koliko izvodov časopisov in koliko kilogramov tiskanega papirja je odpadlo na vsakega prebivalca. Še bolj poučna je v tem pogledu obširna razprava »Razvojne smeri slovenskega novinarstva«, ki jo je po izčrpnih študijah sestavil urednik »Jutra« Ivo Lapajne in ki je izšla v knjigi »Razstava slovenskega novinarstva«, katero smo že v predzadnji številki omenili. Iz statističnega materiala, ki ga je Lapajne skrbno zbiral in vestno predelal, si lahko ustvarimo sliko o kulturnem stanju Slovencev v raznih obdobjih. V njem pa se izraža tudi razlika v kulturni stopnji v posameznih deželah, kjer bivajo Slovenci. S ponosom lahko ugotovimo, da stojijo primorski Slovenci na častnem mestu.

»Prometno politična lega Trsta na izstoku glavne železne žile širokoga zaledja je priklenila nase velike množice Slovencev. V tem največjem središču naših ljudi pred vojno si je zagotovila »Eminost najmočnejši krog čitateljev. Tržaška okolica je bila tik pred vojno najgosteje ozemlje

odjemalcev novin, kraški kmet najgosteji čitatelj dnevnikov. Da so Slovenci tako vztrajno prodirali v Gorico in Trst, je bila velika zasluga goriških in tržaških izdajateljev listov in njihovih novinarskih sotrudnikov.

Na Kranjskem so bile kljub močnemu porastu izvodov novin še občutne vrzeli v krogu čitateljev. Prevelika je bila odvisnost našega delavca v industrijskih središčih od nemškega kapitala in nemški tisk je še v veliki mjeri prihajal v kranjska mesta. Ostale močne postojanke, ki smo jih spoznali že iz časa Bleiweisovih »Novic«, so pa z vnemo širile našo besedo in v novih razmerah po vojni čez noč izbrisale poslednje sledove nemškega čitatelskega trga.

Težje je bilo urednikovo delo na Koroškem in Stajerskem...«

Nato navaja člankar podatke o vseh slovenskih listih in časopisih, ki so bili razposlani od leta 1797, ko so izšle »Lublanške Novize« do konca svetovne vojne leta 1918.

»Celokupna vsota do konca vojne razposlanih 419,216.051 izvodov novin v obsegu 3,001,395.665 strani, s tiskano površino 373,100.000 m² se na posamezne slovenske dežele razdeli takole:

	izvodov	strani	površina v m ²
Kranjska	145,900.000	1,008,200.000	118,000,000
Primorska	106,300.000	788,100.000	97,000,000
Štajerska	78,500.000	498,200.000	53,000,000
Koroška	24,200.000	174,000.000	24,500,000
Prekomurje	2,600.000	11,500.000	1,500,000
Beneška Slovenija	600.000	3,500.000	500,000
Ameriški Slovenci	61,116.051	517,895.665	78,600,000

Prava kulturna stopnja v pogledu čitalnika novin se pokaže šele, če primerjamo količino izvodov in težino porabljenega papirja s stanjem prebivalstva (po zadnjem predvojnem štetju):

za 1 prebivalca je izvodov kg papirja

odpadlo l. 1918.

pri ameriških Slovencih 305 15,7
na Primorskem 288 13,2
na Kranjskem 284 11,5
na Koroškem 220 6,5
na Stajerskem 160 6,4
v Prekomurju 28 0,8
v Beneški Sloveniji 18 0,69

Slovenki izseljeni, zaposleni v močnih industrijskih središčih in izvrstno organizirani, so seveda do zadnjega moža izčrpali možnost čim širšega kroga čitateljev. Zato v pogledu načitanosti prednjačijo rojakom v domovini, čeprav se je izseljeni tisk pojavil šele na kraju 19. stoletja. Velevažno je, da je ponesel naš človek v svet, ako ne vseh, vsaj temeljne pogoje za ustvarjanje kulturnih dobrin tudi v tujini. Vsekakor laskavo odkritje za brate v Amerik!

Kulturna stopnja Slovencev v domovini je v prvi meri posledica prirodnih in narodno političnih okoliščin, ki smo jih omenili spredaj. Gosto poseljeni Primorski, povezana kakor široka, k Jadranu nagnjena dlan z živahnim prometnim utripom zaledja, je bila najhitreje dostopna za dobrije slovenskih novin. Da je Kranjska kljub številno močnjišim postavкам zaostala za njo, gre v obilni meri na račun velikega odstotka prebivalstva, raztresenega daleč proč od najrahlejših prometnih zvez. Iz istega razloga in še posebej zaradi nemškega pritiska nad odvisno slovensko delovno močjo je zaostala Štajerska za Koroško, kjer je razmeroma majhno število Slovencev poseljeni v lahko dostopnih vasih na obeh bregovih Drave.

Se častnejše mesto pa so zavzemali primorski Slovenci v slovenskem novinarstvu, ki smo upoštevamo tudi povojo dobo.

izvodov %
1797-1918 419,216.051 53,1
1918-1936 840,840.500 66,9
pri rastek 429,624.440 10,2
1797-1936 1,260,056.551

strani % površina v m² %
3,001,395.675 25 373,175.708 22,8
8,989,900.000 75 1,297,102.696 77,2
5,984,504.335 199 923,926.988 24,7
11,987,295.665 1,670,273.304

jel vsak Slovenec 1117 izvodov s 10,707 stanicami; od vse porabe papirja, razdeljene na blizu dva milijona vseh Slovencev na svetu, pa bi vsak prejel 41 kg. Praräčuna na število prebivalstva v posameznih pokrajnah, odpade na Slovencev v Ameriki 67 kg papirja, na primorskega Slovencev 51 kg, v svobodni Sloveniji 41 kg, na Koroškem 13 kg. Na Slovencev v Primorju odpade 844 izvodov, na ameriškega izseljenca 766, v Sloveniji 687, na Koroškem 286. S porabljenim papirjem bi v Sloveniji pokrili 911,914.000 m² zemlje, na Primorskem 392,860.000, v Ameriki 336,900.000, na Koroškem 28,604.000 m².

Pri rastek v odstotkih je, če primerjamo predvojno stanje s povojo, za naše razmere ogromen. Če ga razčlenimo, zaznamuje največji napredok 56% dravske banovina, kjer je konsum novin posebno na Štajerskem neprimerno naglo naraščal. Primorski Slovenci so po vojni napredovali za 25,8% izseljeni rojaki v Ameriki za 15,2% na Koroškem za 2,3%. Velik odstotek naraslih strani in porabe papirja po vojni je pripisati močno razvitemu dnevnu tisku, periodičnim mladinskim publikacijam in strokovnim glasilom.

Ce bi tedaj milijarde strani in izvodov razdelili med prebivalce v Sloveniji, bi pre-

odjemalcev novin, kraški kmet najgosteji čitatelj dnevnikov. Da so Slovenci tako vztrajno prodirali v Gorico in Trst, je bila velika zasluga goriških in tržaških izdajateljev listov in njihovih novinarskih sotrudnikov.

Kako pa je sedaj s Primorskem, ki je pokazalo še v prvih povojskih letih najvišjo kulturno stopnjo? Na to vprašanje je kratko in jasno odgovorila Njeno Veličanstvo Kraljica Marija, ko si je ogledala primorski oddelki na novinarski razstavi, z besedami: »Od vsega tega pa danes ni prav nič več!«

Odmevi zborovanja nacističnih inozemskih Nemcev v Stuttgartu v angleškem tisku

V »Freie Stimmen« (Celovec) beremo: Zborovanje nacističnih inozemskih Nemcev, ki se je vršilo nedavno v Stuttgartu, je našlo v angleškem tisku tako oster odmev. Kakor znano, sta na tem zborovanju med drugimi govorila tudi nemška ministrica Neurath in Hess, ki sta v svojih govorih opetovano namigavala na Anglijo in zlasti minister Hess je ostro napadal angleško tajno službo, ki ima svoje mreže razpredene po vsem svetu.

Angleški tisk je živahno reagiral na te napade, med drugimi listi zlasti »Yorkshire Post«, ki med drugim piše, da se mora po

govorih, ki so jih imeli oficijni zastopniki Nemčije v Stuttgartu, sklepali, da mora vsak Nemec v inozemstvu postati nosilec antidežematskega nacizma in nasprotnik starih liberalnih idej, ki »še vedno strašijo v Angliji in njenih dominijonih.« List ugotavlja, da se nemška impertinencia ni mogla naivnejše zrepenčiti in da pač ni mogče bolje prikazati nesposobnosti Nemčev v tem pogledu. Kaj bi porekla Nemčija, ako bi Anglija svojim v inozemstvu živečim državljanom hotela naložiti slike dolžnosti kot jih Nemčija nalaga svojim, če pomislimo, da je bilo rotarijsko gibanje v Nemčiji ustavljeno samo radi tega, ker je mednarodnega značaja? Bistveno neugodnejša — nadaljuje list — je bila reakcija v tistih državah, ki niso ločene od Nemčije po vodnem pasu, kakor na pr. v Švici, Avstriji in Čehoslovaški, v kateri živi nemška manjšina, ki jo tretji rajh izza svojega obstanka naravnito podpihuje k nezadovoljstvu. Dokler se bo nadaljevala politika, ki je prišla tako očitno do izraza v Stuttgartu, je naravno, da se morajo navezeni države čutiti zares ogrožene. List zaključuje članek z besedami: »Iza leta 1933 ima nemir v Evropi eno samo korenino, to je strah, da je Nemčija sila, ki ima napadne namene.«

Nova madžarska kulturna društva v Jugoslaviji

U Jankovcima in u Čakovcima, u Slavoniji, zauzimanjem dra Leo Deaka, somborskog advokata, osnovana su madžarska kulturna udruženja. Ovo su prvi pokušaji da se madžarski živalj u Slavoniji kulturno organizira.

OPĆINSKI LIJEČNICI U NAŠIM KRAJEVIMA

Kakav je dr. Dolce u Obrovu

Obrov, septembra 1937; Kao što je poznato u našim krajevima postavljeni su općinski liječnici koji imadu da na općinske troškove liječe siromašne. U tu svrhu postavljen je u našoj općini dr. Dolce, inače rodom iz Pule, ali on nije za naš narod liječnik, nego upravo krvnik, a ujedno i korupcionaš. Hočemo da navedemo nekoliko slučaja.

On je liječio našeg mladića Dodić Josipa, starog 17 godina i vrlo siromašnog i Dolce je svakog puta, kada je majka Dodićevo došla po medicinu, tražio da mu doneše masla, jaja i druge, pa da će njezinog sina brzo izlijiti, ali siromašna žena nije mogla da mu donosi sve što je on zahtjeval, jer nije imala od kuda i Dolce joj je upropastio sina. Tom mladiću bilo je potrebna hitna operacija jer je bolovao na vodenoj bolesti. Dolce nije htio da ovu operaciju izvede a niti je htio dozvo-

Nikada nisam bio nacionalan šovist, niti niti nacionalista nisam bio več od svoje mladosti osjetio narodnost s nejzino socialno i prirodne strane — tlačenje narodnosti je za mene grilje proti čovjeku i čovječnosti. — TOMAS G. MASARYK.

NOVO DRUŠTVO ZA NJEMAČKE MANJINE U BEČU

Posljednji broj revije »Voix européennes« izvješće da je u Beču osnovano novo društvo za njemačke manjine »Deutscher Verband zur nationalen Befreiung Europas« (Njemački savez za nacionalno smirenje Evrope). Na čelu tog društva se nalaze predstavnici nekih njemačkih narodnih manjina i to: bivši letonski ministar dr. Paul Schiemann, čehoslovački senator Karl Kostka, načelnik Reichenberga, grada na sjeveru Čehoslovačke, jedan svećenik iz poljske gornje Šleske i katolički svećenik Emanuel Reichenberg, generalni direktor Narodnog njemačkog katoličkog udruženja u Čehoslovačkoj. Prva dvojica prije pada demokratima.

To novo društvo se bori protiv nacionalsocijalističke propagande i hoće da u raznim državama uspostavi njemačku zajednicu »uznemirenu duhom jedne stranke željne sile«, pa baš radi toga treba probudit u Njemačima koji žive u inozemstvu svijest »da svaka narodna grupa ima posebnu zadaču«. To društvo zastupa ovo mišljenje o narodnim manjina:

— Položaj narodnih manjina ovisan je uvjek o momentanoj konjukturi evropske situacije. Narodne manjine koje u narodnom pogledu spadaju državi sa jakom pozicijom, mogu se nadati poboljšanju svoga položaja dok traje jaka pozicija te države. Ako država koja ima svojih manjina van svojih granica ne vrši tako velik upliv na evropsku politiku, tada i njezine manjine moraju da se priklone, manjine koje nemaju nikakove matice — države (Lužički Srbi na pr.) osudjene su na vječnu nepravdu.

Praktički se ta osnovna politizacija manjinskog pitanja očituje na taj način što se položaj nacionalnih manjina pogoršava u državama koje podržavaju prijateljske odnose s maticom-državom tih manjina, a položaj manjina se poboljšava kada zategnuti odnosi medju tim državama pobude jače međunarodni interes za te manjine. Pitanje manjina nije više zadača tih manjina samih koje se u državi u kojoj se nalaze bore za svoja prava. To nije više problem koji u slučaju potrebe može da bude podnesen pred neki naddržavni forum. To pitanje nije drugo, u borbi medjušobnoj borbi Sile, nego oružje s diplomatskim ciljem, a ne s ciljem načelnih nepravda.

Suvišno je da se nadodaje da ta politička evolucija mora da dovede do nestanka narodnih manjina. Ako su narodne manjine samo privjesak svoje matere-zemlje one će morati ili da se oslobode i uklope u maticu-državu osvanjanjem ili da ih nestane ekonomski, politički i kulturno.

RUMUNJSKA GIMNAZIJA U VRŠCU

Novi Sad, septembra 1937. Deputacija rumunjskih manjina u Jugoslaviji posjetila je vršačkog gradskog načelnika i zamolila ga da grad Vršac ustupi zemljište za gradnju rumunjske gimnazije koja je predvidjena rumunjsko-jugoslavenskom konvencijom. Naša gimnazija koja je takodjer predvidjena ovom konvencijom već je podignuta u Temišvaru pa je tamošnja gradska općina mnogo izšla u susret. Deputacija je molila da to sada isto izvrši i Vršac.

liti da koji drugi liječnik to učini, a niti da se mladića otpremi u bolnicu nije dozvolio. Nekolicina naših ljudi, videći postupak dra Dolcea savjetovali su ovoj ženi da potraži tajno pomoć drugog liječnika. Ona je i učinila, ali ovaj drugi liječnik, kada joj je pregledao sina, konstatirao je neminovnu smrt i to samo nemarom dra Dolcea. Mladić je na koncu nekoliko dana podlegao smrti.

NAŠA EMIGRACIJA

Jedno objašnjenje

Novi Sad, 19 septembra 1937. — Od našeg novosadskog saradnika primamo:

Na članak pod gornjim naslovom, koji je izšao u posljednjem broju »Istra«, a po-vodom prenositvenih utakmica kuglaških klubova, na kojima je učestvovao i K. S. K. »Istra« iz Novog Sada dne 6 septembra o. g., kako to uredništvo u uvodnoj riječi spominje, imam da stavim ovu primjedbu:

Članak koji je poslat, odnosno dio članka, koji je »Istra« donijela, ne odnosi se na utakmice kuglaškog Kluba »Istra«, već na proslavu i utakmice nogometnog kluba »Istra«, koje su istog dana održane u Novom Sadu, t. j. 5 i 6 septembra o. g.

Razumljivo je, zašto je kuglaški klub »Istra« baš u ove dane učestvovao na utakmicama, jer su to bile utakmice za državno prvenstvo i tu se nije dobio ništa promjeniti, a i priredjivači nisu emigranti već Ku-glački savez.

ARETACIJA MAREŠJALA, KI JE POVZROČIL TROJE NESREĆ DRUŽINI

Reka, septembra 1937. — (Agis). — Kot poročajo iz Voloske, so tamkaj aretirali marešjala finančnih stražnikov, ki je svojčas udaril in aretiral lastnico bufeta, Boštjančičeve. Naš list je o dogodku že poročal, kot tudi o tem, da se je mož aretirane iz obupa obesil, hčerka pa zblaznila. Pred kakšno sodišče bo postavljen in kakšna kazen ga čeka, nam ni nšt znanega. Vsekakor je zasluzil občutno kazen, saj je povzročil, lahko rečemo, dve smrti.

MALE VESTI

— Zelo je presenetila baskijsko ljudstvo odredba generala Franca, s katero prepoveduje pod strogo kaznijo rabo njihovega jezika.

— Zastopnik znanega trusta »Sni-viscosa« je predložil Mussoliniju o možnosti produkcije celuloida, ki bi krila vse potrebe države. Mussolini je načrt sprejel in izdal vse odredbe, da se čim hitreje realizira. Gotovo bo potrebna pri tem velika državna subvencija, ki bo šla predvsem v korist delničarjem te velike družbe.

— V Cagliariju je izvršila policija številne aretacije radi dogodka, ki se je izvršil v neki noči avgusta. Tega dne je namreč nenadoma bil prekinjen električen tok in v temi so neznanci preplavili mesto in zidove s prepovedanimi letki.

— 15 avgusta se je vršil v Parizu kongres mladih v borbi za mir. Na kongresu je bilo zastopanih nad 30 držav z okoli 700 delegati.

— Od 26 mil. hektarov obdelane površine pripada v Italiji le ena četrtina malim kmetičkim gospodarjem, ostalo pa imajo v rokah veleposeteniki.

— Pri Ostiji je skupina španskih otrok nastanjena v posebnem taborišču. Sedaj jih pripravljajo za nastop pred Mussolinijem, kjer bodo peli novo pesem »Frecce nere« (črne puščice).

— Subvencija društva »Italia Redenta«, »Italia Redenta« je dobila po posebnem dekretu subvencijo v znesku 2,500,000 lir iz občega rezervnega fonda za nepredvidljene izdatke. Ta šolska družba, ki dela zgolj na ozemlju Julisce Krajine in Južne Tirolske, prejema poleg tega mnogo rednih in izrednih prispevkov od svojih članov, pokrajinskih in občinskih samouprav ter zlasti prispevke od strani prosvetnega ministarstva.

— Mussolini putuje u Berlin vlakom 25. o. m. a stiže u Berchtesgaden 26. o. m. Zatim ide u München. U Berlinu ostaje dva dana, a onda će prisustvovati njemačkim vojnim vježbama. Prije povratka posjetit će opet Hitlera u Berchtesgaden. Za doček Mussolinija pripreme se nastavljaju. Štampa najavljuje vanredne manifestacije. U olimpijskom stadionu govorit će Hitler i Mussolini. Ovaj poslednji isto na njemačkom jeziku.

— Talijanski listovi objavljaju deveti spisak talijanskih »Dobrovoljaca« poginulih u Španiji. U spisku se nalaze imena 306 »legionara«.

— Brat generala Franca Don Nicolo, koji je bio u Nürbergu, doletio je u Mletke, odakle će dalje u Rim. Njemu se pripisuje važna misija u Njemačkoj Italiji za pomoć španjolskim fašistima.

MILI MOJ KRAJ

Mili moj kraj
Gdi si mi ti,
Gdi san kod matere i oca prohodija
I prve beside progovorija?

Zač na tebe više sunce ne grijat
Kakva je to vražja štrigarja?
A vajk znan da mili moj kraj
Ni ni paka ni raj
Nego crni zavičaj.

Rude

Ovu pjesmu smo primili od jednog emigranta koji nije pohodjao nikakove »svećeške« škole, već jedino pučku školu u jednom selu srednje Istre. Donosimo je kao iskren izraz velikog broja naših ljudi koji u češnji za svojim zavičajem pokušavaju staviti na papir svoje osjećaje. Pjesma nije bez književne vrijednosti, pa je i radi toga donosimo.

Naše manjšinsko vprašanje pred mednarodno javnostjo

V času, ko se je vršil sestanek zastopnikov evropskih narodnih manjšin je spro-žil manjšinsko vprašanje na mednarodnem forumu pred zastopniki 25 držav v Tatranski Lomnici na mednarodnopolitični šoli tajnik čsl. zunanjega ministrstva g. dr. J. Chmelar, auktor znane knjige o narodnih manjšinah v Srednji Evropi, kateri smo na tem mestu obširno pisali. Ta izvrstni poznavalec manjšinskih problemov je dokazoval v svojem temeljitem predavanju da je zodovoljitev opravičenih zahtev narodnih manjšin važen pogoj za mirno živite podonavših držav.

Razprava o tem vprašanju v Tatranski Lomnici je bila tem važnejša, ker kurs, ki ga je priredilo društvo za Zvezo narodov, ni imel uradnega značaja in so se ga lahko udeležili in izražali javno na njem svoje mnenje tudi zastopniki opozicije iz posameznih držav. Tako se je tukaj slišalo in povedalo marsikaj, kar se sicer ne bi moglo. Prav zato pa je bilo mogoče dobiti na tem tečaju resnično sliko o tem, kako v posameznih državah, presojoj kako zadevo. Važno je bilo torej, če je mogla kakšna delegacija prepričati vse udeležence o svojem stališču ali o kaki zadevi svoje države. Tako ni čudno, če je bila večina delegacij po kurirju ali drugače v stalnem stilu s poslanosti svojih držav v Pragi. V takih razmerah je bilo treba pri razpravi o manjšinskem vprašanju opozoriti tudi na našo narodno bolečino, dasi je bil položaj za nas težaven, ker med prisotnimi petimi Jugoslovani niti belgrajska vseč, profesorji niti srbska slušatelja nista obvladala manjšinskega vprašanja.

Slovenec prof. Š. je navezel na izvajanja švicarskega poslanca prof. Thürera, da bi morale imeti narodne manjšine vseposod več pravic, kakor jih tudi pripada z ozirom na njihovo število, češ, da je vsaka manjšina slaba že zaradi tega, ker je pač manjšina. Nato je prof. Š. dokazal s konkretnimi primeri in s statističnimi podatki, da imata nemška in madžarska narodna manjšina v Jugoslaviji resnično toliko in še več pravic kakor jih zahteva g. prof. Thürer. Poudaril je, da niti eden iz-

med prisotnih Nemcov ali čistokrvnih Mađarov ni mogel ocitati Jugoslavij v njej manjšinski politiki niti najmanjše nekorrektnosti. Narobe, odgovorni politik in budimpeštanski vseč, profesor, bivši minister Elemer Hantos, je na naše vprašanje javno priznal, da se godi nadžarski manjšini v Jugoslaviji dobro in da je vprav v zadnjem času dobila nove pravice.

Ob napeti pozornosti vse dvorane, ki so bila izvajanja odkrivanje do tedaj nepoznanega sveta, je podal kratek nazoren zgodovinski pregled tiste Koroške, ki je bila zibelka slovenske samostojnosti in kjer je bila v vse deželi slovenčina uradni jezik do 15 stoletja. Priznal je, da je bilo po svetovni vojni Jugoslovanom, pisanim radošči zaradi zedinjenja, mnogo laže dati vse pravice tisti slovenski narodni manjšini v Avstriji, ki je pri plebiscitu glasovala za Jugoslavijo. Toda sedaj je preteklo od svetovne vojne že skoraj 20 let in v tem času so se znali osvoboditi vojne psihoze celo tisoč let sproti Bolgari in Srbi in je zlasti po zaslugu mlade bolgarske generacije sklenjena pogodba večnega prijateljstva med Jugoslavijo in Bolgarijo. Za avstrijsko mlado pokolenje, ki ne nosi odgovornosti za grehe habsburške monarhije, bi bilo usodno, če bi šlo v narodnostni politiki po njenih napačnih starilih potelj. Končal je z željo, naj bi avstrijska mlada generacija, ki prihaja vedno bolj do veljave, odpravila vse tiste krivice, ki jih je naštel in naj bi se tudi z ozirom na slovensko manjšino uresničila izjava prisotnega g. dra Bauerja, da je sedanja avstrijska notranja politika samo šele začetek novega in srečnejšega razvoja. Nato je zahtevalo mnogo govornikov iz nazličnejših pogledov pojasnilo, zakaj ne uvede Avstrija demokracije in zakaj ne dovoli vsej polagom svobode socialnih demokratov, ki so najhujši nasprotniki nacizma. V obrambi avstrijske politike je odgovoril g. dr. Bauer slovenskemu za-

stopniku, da imajo Slovenci na Koroškem šole, a da jih mnogo Slovencev noče obiskovati. Da bi popravil dr. Bauerjeva izjavjanja, se je zopet oglasil slovenski zastopnik in orisal pogubni vpliv ultravističnih šol ter podal dejansko sliko koroškega šolstva. Če bi vzgajala Jugoslavija otroke nemške manjšine v takem duhu kakor Avstrija slovenske, potem bi čez dvajset let doživel tudi g. dr. Bauer, da nemški starši ne bi hoteli pošiljati svojih otrok v nemške šole. Z zgodovinskimi in psihološkimi razlogi je utemeljeno radikalizem in fanatizem narodnih odpadnikov ter dokazal, da germanizirani Slovenci morajo biti v Avstriji nujno hitlerjanci, četudi se jih nekaj iz oportunističnih razlogov priključi domovinski fronti. Tista Avstrija, ki se ponosa, da je zaustavila prodiranje nacizma na svojih mejah, si na svojih prsi sama redi hitlerjance z germaniziranjem Slovencev. Zato je v interesu ne samo Avstrije, ampak tudi celotne evropske demokratije, da se neha ponemčevanje slovenske narodne manjšine.

EMIGRANTI

kupujte samo u trgovinama naših rodjaka, koji oglašuju u »Istri«!

Pohadjajte gostione i kavane naših oglašivača i služite se kod onih obrtnika, koji reklamiraju u našem listu.

Time pomažete svoju štam-pu.

PARTIJA...

ITALIJA IN TURISTI

Eden najvažnejših dohodkov Italije, ako ne glavni, je denar, ki ga zagradijo v nji turisti iz vseh krajev sveta. Ako bi države, iz katerih prihajajo v Italijo največ izletnikov, začele s propagando proti obiskom svojih državljanov v Mussolinijevo deželo, bi se ji s tem smrtno zamerile. Ampak glasilo italijanskega fašizma »Regime Fascista« biča tiste Italijane, ki hodijo na obiske v Francijo, češ, Italija ima dovolj letovišč in zanimivosti, da jih Italijanom ni treba iskati v Franciji in drugod, zato naj zagradijo svoj denar doma, ne pa v inozemstvu. »Regime Fascista« poziva vlado, da naj ne izda potnega lista nobenemu Italijanu, ker hoče v inozemstvo radi zabave.

KAZNE ZA KRIJUMČARENJE

Golač, septembra 1937. Mršnik Anton, otac troje djece, osudjen je na tri godine zatvora i na novčanu globu od 1.500 lira, a Ivančić Dragutin, neoženjen koj je star u bolesnu majku osudjen je na tri i pol godine zatvora. Osudjeni su radi krijučarenja iz Riječke slobodne zone. U ovim našim krajevima naše se ljudi za najmanju sitnicu kažnjava velikim globama i to s razloga što su uvijek da nas drukčije ne mogu uništiti, jer smo odviše tvrdi, pa nas nastoje uništiti materijalno.

Brošura Mussolinija o Janu Husu

Medju književne rijetkosti spada u Italiji brošura »Giovanni Huss il Veridico« (Ivan Huss, muž istine), koju je godine 1913 izdao Mussolini. U predgovoru preveo je husitski himnu »Vi božji bortci...«, i nalaže da knjižica treba kod čitalaca pobuditi mržnju protiv svake vrsti duhovne i svjetske tiranije. Sada je ta knjižica u Italiji zabranjena.

Geneva, 19 septembra. (Havas). — Četrta komisija vijeća Društva naroda raspravlja je jučer o nekem partijama budžetu Društva naroda, dok je peta komisija vijećala o osnivanju biroa Društva naroda za Daleki Istok. Šesta komisija proučavala je problem političkih emigranata. Kako je poznato skupština Društva naroda zaključila je 1936 god. ukidanje Nansenovog ureda, ali su pri tom mnogi delegati istakli, da je problem političkih emigranata i dalje vro ozbiljan i da Društvo naroda ne može da se dezinteresira u tom pitanju. Francuski delegat predložio je da se bez obzira na rasu i vjeru pruži pomoć 600 hiljadama emigranata, koliko ih ima na svijetu. Francuski delegat je požalio, što su pojedine vlade i suviše neaktivne u provodenju konvencija o emigrantima i istakao je da je Francuska jedina zemlja, koja je pored Norveške izdala Nansenove poštanske marke. Ima nas, dakle, lijep broj...

NAREDBA O POTAPLJANJU RUSKIH BRODOVA

»Petit Parisien« javlja iz Londona da u tamošnjim diplomatskim krugovima kruže vijesti prema kojima je vladu Sovjetske Rusije poslala francuskoj vladu faksimil jedne naredbe talijanskog ministra mornarice kojom se naredjuje komandantima talijanskih podmornica da bez prethodne opomene potope sve sovjetske parobrode koji prenose rob preko Sredozemnog mora u pravcu španjolskih luka.

DVOJNI JUBILEJ IDRIJSKEGA DEKANA MSGR. MHAELA ARKA

Ljubljana, septembra 1937. (Agis). Prostor pred idrijskim župniščem je v soboto zvečer, 18. t. m. oživel. Zbral se je veliko število Idrijčanov, ki so hoteli prisostovati podoknici cerkvenih pevecv v čast osamdesetletnici mestnega župnika in dekanja. Mogočna pesem je zaorila v dokaz globoke ljubezni in hyaležnosti faranov do svojega dušnega voditelja, ki jim pastiruje že štirideset let. Drugi dan je slavljenec opravil pontifikalno mašo ob asistenci številne duhovščine, ki je prispela iz najrazličnejših krajev to in onstran meje. Mogočen pevski zbor in orkester, sestavljen iz bivših članov raznih idrijskih društev, je izvajal velenstvo Wagnerjevo mašo in tako povzdignil cerkveno svečanost. Tudi pri tej priliki je bilo opaziti kako zelo je slavljenec priljubljen med prebivalstvom, ki je napolnilo do zadnjega koticā sicer prostorno farno cerkev. Proslava tega jubileja se sicer ni vršila v obsegu, kot bi bilo želeti in kakršnega je slavljenec zaslužil, vendar bo ostala vsem v neizbrisnem spominu.

Mgr. Mihael Arko je 19. septembra t. l. dopolnil svoj osemdeseti rojstni dan in štiridesetletnico svojega službovanja v Idriji.

Slavljenec se je rodil 19. septembra 1857 Zapotoku pri Sodražici na Dolenjskem, gimnazijo in bogoslovne študije je dovršil v Ljubljani, novo mašo pa je kot tretjeletnik pel 19. septembra 1880. Služboval je najprej kot kaplan v Škofiji Loka, potem pa ves čas do danes v krajih, ki so prišli pod Italijo, tako v Hrenovicah pri Postojni, v Šturiyah pri Alsdorščini ter zadnjih štirideset let v Idriji, kamor je bil imenovan kot dekan 7. julija 1897.

Ceravno ni slavljenec po rojstvu naši rojak, vendar se je znašel med našim ljudstvom, ga vzljubil tako, kakor ono njega. Njegova močna volja, kremenični značaj in dobrošrnost so ga vedili v njegovem velikem delu, ki ga je storil za naše ljudstvo, zlasti pa še za Idrijčane in idrijske rudarje posebej. Ni bil samo duhovnik, ampak tudi nad vse vnet prosvetni in gospodarski delavec. Njegovo delo je bilo zlasti vsestransko in obilno, ko je prišel v Idrijo. Kot dušni pastir se je zavzel za razne verske organizacije in jih ustanavljal. Organiziral je cerkveni pevski zbor, kar mu sicer ni delalo težko, kajti Idrijčani so znani kot veliki ljubitelji glasbe in petja. Ustanovil in vodil je Vincencijevu družbo, posvetil pa je posebno pažnjo tudi prosvetni in narodni vzgoji občanov, zato je bil iniciator ustanovitve Katoliške delavske družbe, ki jo je vsa leta vodil; ustanovil je rudarsko nabavljalo zadružno (»Zadruga«), kjer je deloval kot odbornik, sodeloval pa je tudi kot odbornik pri Ljudski posojilnici. Ravno tako kot za cerkveno se je zavzemal za dvig narodne pesmi in glasbe. V okrilju Kat. del. družbe je ustanovil mogočen pevski zbor, organiziral godbo na lok, po vojni pa tudi godbo na pihala s katerimi je prirejal po večkrat na leto uspele in zelo dobro obiskovane koncerte. Posebno znani so bili vsakoletni cecilijski koncerti in težke orkestralne maše. Nekoč se je visoki avstrijski uradnik izrazil, da ne bi verjel, kako visoko se je rudar povzpel v kulturnem pogledu, če ne bi na lastna ušesa slišal izvajanje zabora. Radi svoje dovršenosti je bil njegov zbor znan daleč preko meje idrijskega okraja, saj je nastopal celo v Rimu leta 1909 in 1913 in tudi na raznih predvojnih katoliških shodih po Sloveniji. Po svetovni vojni je organiziral izlete v razne okolišne kraje, vsem pevcem pa bo ostal v neizbrisnem spominu prvi povojni izlet na Sv. Goro pri Gorici, ki je bil posvečen spominu v vojni padlim članom zabora.

Bil je prijatelj in sodelavec pokojnega dr. Evang. Kreka in je imel vedno globoko razumevanje za delavska vprašanja, ki so posebno v Idriji — v našem največjem delavskem centru — bila vedenje pereča.

Med svetovno vojno se je trudil kar je bilo v njegovi moči, da bi omilil bedo delavstvu in po njegovem posredovanju le bila mnogokrat nakazana v danih razmerah možna pošiljka živil. Med vojno je skušal tudi vplivati na odločajoče faktorje, da bi omilili bedne razmere, v katerih so se nahajali italijski ujetniki, nastanjeni v Idriji.

Radi svoje velike delavnosti in pozrtovovalnosti v dobrobit župljanov in cele okolice je bil leta 1901 izvoljen za poslanca v kranjski deželnici zbor, kjer je premnogokrat imel vodilno besedo v važnih vprašanjih, čeprav njegovo ime radi skromnosti ni bilo nikoli omenjeno.

Kot vsestranski kulturni delavec je sodeloval tudi pri raznih listih pred teklega stoletja je odločilno posegel v tedanje katoliško gibanje na Slovenskem, pri reorganizaciji »Slovenca«. Bil je zelo agilen dopisnik takratnih posvetnih in stanovskih listov. Po vojni je zlasti sodeloval pri tržaški »Edinost« in »Goriški Straži«. Posebno so znani njegovi članki o zgodovini Idrije in idrijskega rudnika, ki so izhajali kot podlistki v

TATOVI SO OBISKALI POŠTO IN CERKEV V PODGORI

Gorica, septembra 1937. (Agis). — S ponarejenimi ključi ali z vitrihom se je posrečilo tatovom, da so se vtihotaplili v župno cerkev, kjer so se spravili takoj nad skrinjico za milodare in na tabernakelj. Odnesli so 20 lir in en kelih. Po izvršeni tativni so neznanci izginili ne da bi pustili za seboj kakršnokoli sled. Vendar pa so v Podgori izvršili ponoven obisk v poštnem uradu, v katerega so udri skozi glavna vrata. Takoj so vzeli na piko glavno blagajno, ki so jo brez

uspeha skušali odpreti. Ko so videli, da so njihovi napori brezuspešni, so opustili brezplodno delo in so kovinsko blagajno, ki je bila privezana k zidu z debelo železno verigo raje odnesli na miren kraj. Njihov uspeh pa je bil zelo majhen, ker je bilo v blagajni le nekaj kolkov in upravnih okrožnic. Karabineri iz Podgorje, ki so bili o teh tativnah takoj obveščeni, so takoj ukrenili vse, da bi iztaknili vломilce.

PO SPORAZUMU

Št. Peter na Krasu, septembra 1937. (Agis). — Z začetkom šolskega leta se bodo vrnili v vasi med naše ljudstvo italijski učitelji, ki so povečini prava nadloga našemu človeku. Med počitnicami so imeli pred njim mir, lahko so poslušali radio po lastni želji in volji in se zlasti radi ustavljali pri ljubljanski radiododdajni postaji. Zdaj bodo spet za to prikrajšani, kajti Bog ne daj, da bi se učitelji pojavili takrat v hiši, ko domači poslušajo radio Ljubljana. To bi bilo zamere in klevet in sovrašča, izključena pa ni tudi ovadba pristojnim oblastem. Tudi to po sporazumu!

NOV KONFINIRANEC

Trst, sept. 1937. Pod pretvezo, da je propagiral komunizem, je kontinacijska komisija pri tržaški prefekturi obsodila kamoseka Antona Boneta iz Sežane na 5 let prognanstva.

NOVICE IZ KANALA

Kanal, sept. 1937. — V Kanalu so posluveli všesok drog za zastavo v spomin na ustanovitev imperija. Na to misel je prišel tamošnji podeščat inž. Casanego. Verjetno je, da bodo sledili temu zgledu še drugi podeščati v slovenskih krajih, tako da bodo imeli fašisti zopet lahko povod, nastopati proti slovenskemu prebivalstvu.

Sorodnika pokojnega generala Skodnika, ki je bil doma iz Kanala, so darovali kanalcem 200 knjig in omaro zanje. Seveda so knjige samo italijske.

POTREBNA KOREKTURA

Na članak »Pedesetgodišnjica Josipa Bazelija«, ki je izšao u prošlom broju, primili smo ovo pismo od jednog čovjeka koji je u Puli živio i radio duže vremena, a naročito aktivno za vrijeme rata. Uželi da budemo objektivi, donosnici te retke, pa nam je statlo da se shvate jedino kao dobronamerna korektura.

Pročitao sam pažljivo u »Istri« članak o g. Josipu Bazeliju, pa mislim, da su vam se i nehotice potkrale neke netačnosti. Nemam nič protiv toga da se piše o zaslужnim ljudima, naročito prigodom raznih jubileja, ali nije dobro nikada stvariti pretjeravati. Iz »Istre« će se jedan put pisati povijest, pa uželi da se one, koji ne budu lično poznавali ljudi i prilike, ne dovede nehotice u bludnju, treba več sada paziti na tačnost.

Gospodin Bazeli je zaista bio vrijedan i zaslужen, ali ste pogrešno informirani da je g. Bazeli pokrenuo pitanje osnivanja hrvatske gimnazije u Puli. Istina je da je g. Bazeli vodio brigu o sakupljenom novcu u tu svrhu, a slično je i sa akcijom za otvaranje državne hrvatske pučke škole u Puli. U »Hrvatskom listu« dijeloval je g. Bazeli kao knjigovodja.

Molim da ne shvatite ovo kao zamjerke nikome, več jedino onako kao što je napisano: s namjerom da se neki detajli naše povijesti korigiraju i napominjem da visoko poštujem g. Bazelija i da ovo nije napisano radi njega, več jedino radi toga da bi se utvrdila istina o nekima za nas neobično važnim dogodnjima, istina, koju bi do predeset godina bilo teže ustvrditi.

Edinost. To njegovo veliko in važno delo, ki je ohranilo in zbralo mnogo zanimivega in važnega zgodovinskega materiala, ki bi sicer šlo v pozabljitev, kajti izvirni dokumenti iz idrijskega arhiva se počasi zgubljajo, so hvaležni idrijski župljanji izdali v posebni knjigi ob jubilantovi zlati maši leta 1931.

Bil je med onimi, ki so sprožili misel za ustanovitev srednje šole v Idriji, čeprav se je zavzemal, kar je razumljivo, za gimnazijo in ne za realko. Po njegovem pričadevanju se je v Idriji ohranila marsikatera lepa navada, posebno v cerkvenem oziru, na pr. velikonočne jutranjice (matutinum), ki se izvajajo s sodelovanjem celotnega pevskega zabora le še v Idriji in menda v ljubljanski stolnici itd.

Po vojni je kakor za množe druge, tudi za njega nastala povsem nova doba. Sicer je prav v tej dobi društveno življenje, katerega duša je bil jubilant, v nekaterih smerih dosegel svoj višek, najomenimo le razne dramatske in druga, posebno pa pevske prireditve, toda leta 1927 je to življenje ugasnilo. Sad njege dolegotvorenega truda je bil uničen. Po smrti idrijskega Kreka katehet Oswald, svojega soborca, je ostal med svojim ljudstvom povsem osamljen. Delo pri cerkvenem zboru je prepustil mlajšem možem, ker mu visoka starost in

NAŠI POKOJNIKI

† BRAĐAČ ANA

V nedeljo, dne 19. t. m. so pokopali v Kačičah pri Divači na Krasu in Istri dobro poznano ugledno gostilničarko in posestnico go. Brađač Ana, ki je dočakala častno starost 85 let.

Poleg velikega števila domačinov so jo spremili na zadnji poti tudi vsi njeni sinovi in kćerke, ki živijo točasno v treh državah. (Jugoslaviji, Italiji in Avstriji).

V dobrem spominu bo ostala zlasti reževem, katere ni nikoli odslovila od svoje hiše praznih rok.

† ANTON DOBLANOVIC

U Smoljancima u Istri umrl je 18. o. ml. Anton Doblanović u starosti od 76 godina. Pokojnik je otac odbornika društva »Istra« u Zagrebu g. Ante Doblanovića.

Pokojniku bila laka istarska gruda, a sinu Anti naše toplo saučešće.

† DOMINCO ALBERT

V Ljubljani je umrla v visoki starosti 86 let naša rojakinja Marija Geržinič, rojena Legovič. Za njo žaluje trije sinovi in hčerka Josipina, por. Bačić. — (Agis).

† ANTON DOBLANOVIC

V Trnovem pri Ilirski Bistrici je 28. avgusta t. l. umrl v 73 letu starosti Anton Bobek, bivši gozdnik čuvaj komisije za pogozdovanje Krasa. Za njim žaluje žena in štirja odrastli otroci. Najpočiva v miru, preostalom naše sožalje!

† LOJZE JEREV

Radi zavratne jetlike in brezupnih gmotnih razmer je skočil dne 21. t. m. v Ljubljanco naš rojak Lojze Jerev, star 40 let, doma iz Idrije, in utoril. Bolzezen si je nakopal v letih brezposelnosti in ker ni imel nujne zdravniške pomoći na razpolago se je tako hitro razvijala, da mu ni bilo več pomoci. Tega se je sam dobro zavedal, in ga je mučilo iz dneva v dnev, dokler ni danes obupal nad življenjem. Sorodnikom naše sožalje!

† KAROLINA BURZET

Klana, septembra 1937. — (Agis). V teh dneh je bilo pri nas zelo veliko dežja. Nad Gošmancem se je utrgal oblak tako, da so bili naenkrat vsi potoki in hudourniki polni vode, ki je drla v Reko. Nastala je poplava, ki je v Zabičah in Trebenah napravila veliko škodo, pa tudi v drugih krajih po dolini ob Reki.

PREPOVEDANO SLOVENSKO PETJE

Trst, sept. 1937. Podeščat v Rihemberku je sklical v torek 7. septembra vse gostilničarje in jim je javil da prepoveduje slovensko petje po gostilnah.

† KAROLINA BURZET

huda bolezen ne dovoljujeta večjega napora in ga večkrat za daljšo dobo prikeneta na bolniško posteljo, vendar se še vedno živo zanima za petje in sploh vse, kar se dogaja v njegovem župniji.

V povoju času je bil na idrijski realki član profesorskega zabora, kjer je poučeval verouk do prisilne ukinitev zavoda. Za svoje vsestranske zasluge je bil odlikovan z naslovom duhovnega svetnika in tajnega papeževega komornika.

Vsek človek si s svojim delom piše sodbo. Na temelju večno vladajočih etičnih načel se je slavljenec neustrašivo boril in deloval v splošno korist izročenega mu ljudstva; sedaj ko pod težo starosti in razmer zapušča torišče svojega delovanja lahko pač z vedrim očesom in zadovoljstvom gleda na sad svojega dela: vsepolno svetih zmag je v njem vtisnjeno pa tudi bridič doživetij, ko mu vsled nerazumevanja okolice kako delo ni uspelo, kot se pač vskem borilcu dogaja v neprestanem in spremišnjajočem se ritmu življenja. Za njim bo ostala neizbrisna sled, ki jo je v tej dolgi dobi zarezal s svojim delom in snovanjem.

Dal Bog, da bi v zasluženem miru preživel častitljivo starost, to so naše iskrene želje slavljenec ob njegovem dvojnem jubileju!

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

Ozeljan pri Gorici. 26 letni Ivan Gruden je kopal in pri tem zadel z motiko ob vojni izstrelki, ki se je razpoličil in prizadel Grudnu težke rane na levem roki in desni nogi, da so ga morali prepeljati v goriško bolnico.

Sempas. Mirko Oberdank, star 14 let, je našel še nerazstreljeno granato ki se mu je razpoličila in ga ranila.

Gorica, Mestna občina je sklenila najeti 1.000.000 posojila pri goriškem Montu. Posojilo naj bi se porabilo za kritje nove bolnišnice na šentpeterski cesti.

Vodnjian. Bačin Anton, 41 godin star, je tako nesrečno pao iz kola da si je slomio ruke in zadobil potres mozga.

Trst. Tržaške delavske zadruge so dobile komisarja Hugona Trevisinija. Dosedanji predsednik dr. Matteucci je podal ostavko.

Renče. Mrtvega so našli na polju Josipa Vičiča, ki ga je zadela pri delu kap.

Rihemberk. Občinska uprava je je najela pri goriški mestni hranilnici posojilo v znesku 44.000 lir, ki ga je goriški pokrajinski svet že odobril.

Sv. Kriz nad Trstom. Smrtno seje ponesrečil 80letni Ivan Tence, ki ga je pregazil vlak, ko je hotel preko železniške proge.

V Gorici se je v ul. Vittorio

**VIJESTI IZ ORGANIZACIJA
IZ DRUŠTVA »ISTRÀ« (U ZAGREBU
ZERJAVICEVA ULICA BROJ 7.)**

Fete usmene novine

priredjuje Omladinska sekcija u subotu 25. o. m. u 8 sati naveče (tačno) u Socijalnom otseku na Trešnjevki, Mošćenička 16.

Pozivamo svi omladinu da prisustvuje Usmenim novinama u što većem broju i da dođe tačno na vrijeme.

Program je biran i raznolik.

IZLET OMLAD. SEKCIJE NA SUPLJE STIJENE

Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu priredjuje u nedjelju dne 26. septembra izlet na Suplje Stijene.

Polažati sa Jeladićevog trga u 6 i po sati utrudo, odnosno sa Zvjezde u 7 sati ujutro.

Napominje se, da je to posljednji izlet u ciklusu izleta omladinske sekcije.

NASR DJECA U MAKSIMIRU

U nedjelju su naši omladinci i omladinke, članovi Omladinske sekcije poveli dvadeset i šestero emigrantskih djece sa Trešnjevke u Maksmir i Zoološki vrt. K njima se kod Maksmira pridružila grupica djece sa Sveticu.

Veselju naših mališana nije bilo kraja. U pjesmi i veselom razgovoru vrijeme je brzo proteklo. Omladinke i omladinci zahvaljuju dječjim roditeljima, što su im povjerili svoju dječiju i nastojati či i u buduće pružiti veselje našoj djeci — našoj najmladoj uzdanici.

MENZA ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA

Na vratima smo nove školske godine od koje mnogo očekujemo. Mi istarski akademici, osudjeni da se hraniemo po različitim menzama i kokejkavom hranom, odlučili smo da ponovno otvorimo našu menzu, koja je prestala sa radom na početku ferija. Menza je igrala i iigrat će veliku ulogu u uspešnom napredovanju u studijama naših članova — hraniće se naime u njoj ciljev članstvo uz najpovoljnije uvjetne. Zato se ovim putem obraćamo, sa topom molbom, na cijelu istarsku i ostalu emigrantsku javnost, da nam ponovno priskoči u pomoć svojim obolom i time pomognemo svome naraštaju da dodje do cilja — uspešnog završetka studija. — Izražavajući veliku zahvalnost za proslodignji odaziv toplu se preporučujemo i ove godine se ne unaprijed zahvaljujemo i očekujemo pomoć.

Darovali su za menzu »Istarskog akademskog kluba« ova gospoda: Dr. Fran Brnčić Din 300.—; Bulić Fran Din 50.—; Čeh Ante Din 100.—; Prof. Dr. Štefko Zugla Din 100.; Fran Baf Din 50.—.

Plemenitim darovateljima najljepše se zahvaljujemo. — Odbor.

CLANSKI SASTANAK U DRUŠTVU »ORJEM« U NOVOM SADU

Novi Sad, 20. sept. 1937. U subotu, dne 18. o. m. održan je u Novom Sadu čanski sastanak emigrantskog društva »ORJEM«, koji je bio u punom broju posjećen.

Na tom sastanku došla je do izražaja puna saglasnost svih članova »Orjem« i jedinstven pogled na sadašnju situaciju.

Na sastanku odredjene su direktive daljnje rada organizacije, koje se u svemu slazu sa njenim programom, zadatkom i ideologijom savjesnog emigranta.

Tokom sastanka vladala je savršena harmonija i razumijevanje prisutnih, što dokazuje svijest i istovetnost pogleda na probleme i zadatke koji se nameće za naš zavljaj.

Naročito lijepe su članovima objasnili sažnje prilike predsjednik g. V. Bronzin, nadalje g. A. Modrušan iz Srbobrana, koji je govorio o emigrantskoj dužnosti spram naših braće, tajnik g. L. Jurčić i ostali.

Razgovori su nastavljeni i sutradan, u nedjelju prije podne, kada su donešeni i pri-

hvaćeni vrlo važni zaključci za budući rad organizacije. Prijedlog je predlog, da članstvo »Orjem« učini uskoro posjetu našoj koloniji u Vrdnik, gdje živi više članova organizacije.

Valja još istaći, da su tom sastanku prisustvovali i brojni članovi iz provincije.

CLANSKI SESTANEK »TABORA« V KAMNIKU
Kamnik, 21. IX. 1937. — V nedjelju 19. t. m. je imelo naše društvo »Tabor« v Kamniku svoj običajni čanski sestanek v Radomljah u prostorijah g. Sršena. Slabo vreme in pogreb domaćina pok. Cerarja v Dolmžalah sta zadaržala mnogo članova doma; vendar bi bilo željeto većo udeležbe članstva na sličnih sestankih, kjer se najprikladnije pomenimo o naših emigrantskih zadavah in kjer pa tudi najlažje zadostimo svoji obveznosti napram društvu. Odkod naj pričnjeno se podpore, će bomo malobrožni u naših vrstah! Torej več zanimanja in veće udeležbe drugi! Za vugled nam naj bodo brata Pičulin, katera sta v slabem deževnem vremenu prišla na ta sestanke od daljnjih Vodic, ter nam s tem dala vugled resnega pojmovanja naših dolžnosti.

Po pozdravu navzočih je tovaris predsednik Peterlin komemoriral smrt velikega državnika, osvoboditelja čehoslovačke in nje prvega prezidenta, iskrnega našeg jugoslavenskega prijatelja, dr. Tomáša G. Masaryka. Po trokratnom »slava muši« smo se isto tako spomnili vseh žrtava iz zasedene ozemlja, ter nato poslušali predavanje o bozovški tragediji.

V svobodnem razgovoru, ki se je nato razvila nam je tov. predsednik naznani veloso vugled, da nas v mesecu oktobru obišče naš zvezni predsednik dr. I. M. Čok, kakor nam je obljubil na dan odkritja Simon Gregorčičevega spomenika v Ljubljani. Na ta obisk našega predsednika že sedaj opozarjamо vse članstvo na obvezno udeležbo.

Obenem opozarjamо članstvo na njihove skromne prispevke, kateri spravljajo našega blagajnika v zadrgo.

Zahvala »Soček« Matice v Ljubljani

Društvo »Soček« Matice v Ljubljani se ob zaključku akcije za odkritev Simon Gregorčičevega spomenika iskreno zahvaljuje vsem, ki so kakorkolisibodi pomagali, da je akcija do stojno uspela.

Zahvaljujemo se zlasti čestnemu odboru, preditvenem odboru, Hubadovi župi, pevskemu zboru »Sloga«, slovenskemu vokalnemu kvintetu, bratski obitelji »Istra«, Sokolu v Škofiji, ter vsem drugim pevcem in pevkam, deklamatorjem in sodeljavcem. Srčna hvala tudi vsem številnim društvtom, ki so se udeležila slavnosti bodisi po deputacijah, bodisi korporativno, ter za številne vence in cvetje, s katrim so počastila spomin velikega pesnika.

Prav posebno se zahvaljujemo zboru narodnih žen in deklet, ki so se v tako velikem številu udeležile odkritja spomenika ter s svojimi pestrimi narodnimi nošnami proživilo celo svečanost.

Ponovno se zahvaljujemo g. arh. Plečniku za njegovo naklonjenost in požrtvovalno delo.

Čim bo dovršena vsa okolica vseučilišne knjižnice po zamisljenem enotnem načrtu, bo tudi spomenik še pridobil na lepoti in učinku. Zato se zahvaljujemo tudi gradbenemu odboru občinskega sveta, ki nam je določil ta prostor, dasi smo si sami želeli drugega.

Iskrena hvala tudi vsem, ki so prispevali v denarju. Ker želimo račune zaključiti, prosimo vladivo vse, ki so bili z nabiranjem zaposeni, da polože svoje račune.

»SOČEK« MATICA V LJUBLJANI

Popravek :

V našem poročilu objavljenem v št. 37 »Istre« pod »Hiljenu« v katerem smo objavili poroko gdje. Edite Jevnikarjeve hčerke šol. uprav. v pok. z našim članom in bivšim tajnikom društva tov. Subič Milošem, pomožnim dnevnikarjem je ponotoma izostalo njegovo ime. S tem našo objave dopolnjujemo, ter novoporečencima ponovno želimo obilo sreće in zadovoljstva.

ODBOR »TABORA« KAMNIK.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

**»POGLEDI« ANTE DUKIĆA
IZAŠLI U RUSKOM
PRIJEVODU**

Ante Dukić: Vzgljadi na život i mir. Zbirka aforizama Ante Dukića »Pogledi na život i svijet«, koju je nagradila Srpska Kraljevska Akademija, izašla je sada pod gornjim naslovom iz Zadržane tiskare Narodnih Novina u Zagrebu u ruskom prijevodu Nikolaja Fedorova s uvodom prevodioca i predgovorom Bogdana Popovića.

Cijena 20 dinara.

Knjiga je jednostavno, ali ukusno opremljena. Na 94 strane male osmine su ovi aforizmi prikladniji nego u formatu originala, jer se mogu nositi i u džepu, a i u stranom svijetu se slične stvari izdaju u ovakom formatu.

Cestitamo g. Dukiću na tom ponovnom uspjehu i ovu knjigu bilježimo kao senzaciju naše kulturne kronike.

Prijevodi ove zbirke aforizama Ante Dukića na poljski, engleski, njemački, španjolski i češki jezik već su gotovi i spremni za štampu, pa se nadamo da ćemo doskora vidjeti tu knjigu i na nekom od spomenutih jezika.

Ante Dukić navršava 18. oktobra sedamdeset godišnjicu života, a skoro istodobno (1. januara 1937) i 50 godišnjicu književnoga rada.

USPJEH MLADOG LOVRANCA

Josip Vidošić izabran sveučilišnim profesorom u Americi

G. Josip Vidošić rodom iz Lovrana iz poznate obitelji Vidošić-Kalokira i brat naše saradnice i povjerenice za USA gospodice Mary Vidošić izabran je profesorom na sveučilištu Georgia School of Technology u Atlanti (Georgia) u USA.

Veseli smo radi ovog uspjeha našeg mladog Istranina u Americi i od srca mu čestitamo.

NAŠI ŠOLSKI PISATELJI

Te dni sta izšli iz tiskarne dve knjige ki sta ju sestavili dr. Lavo Čermelj in prof. Vladimir Lapajne, in sicer:

Geometrija I in II razred srednjih šol. Str. 136. 192 slike.

Geometrija z geometrijskim risanjem za I in II razred meščanskih šol. Str. 160. 233 slike.

Obe knjige je založila: Jugoslovenska knjigarna v Ljubljani. Natisnila pa Jugoslovenska tiskarna.

gleđ kraja. Mijenja se nošnja, muškarci i žene putem nošnje izjednačuju se sa Talijanima. Svaki mladi čovjek ima jednaki pas, jednake cipele, oštru liniju na pantalonama. Koliko mladini nevjesti zaplaže od muke što im ta oštra linija na muževljivim pantalonama u nedjelju ne uspije, a muž se mora pokazati na visini civilizacije. U naš jezik umješavaju se nove riječi kao oznake za nova raspoloženja. Za djevojke i mladiće koji su lijepi ili junačni ili im nešto polazi za rukom kaže se: »xe in gamba« i ta nova kraljica bije me svuda. »On je, moja draga, in gamba« govore djevojke jedna drugoj za poznatog mladića. Djevojke mijenjaju vanjskih izgled i stil života. Imaju kratku kosu, trajnu onudaciju, svileno rublje i svilene haljine.

Sve to novo je živo, ljudi se predaju novom životu, neki sa manje, drugi sa više skepse, a neki ulaze u taj život prirodno, kao u neko oslobodenje. Čudnovatno moć ima novac, mnogo jaču od dinamita i eksploziva i taj se novac kontroli nekako živo i bezglavo kao balotjarine po maretu od juga. I u tome kotrljanju novac glaća ljudi, kao voda kašmen, mijenja ih izvana i iznutra, deformira ih, razjede im dušu, unakazuje ih moralno.

Ali labinska placa uvečer nije mjesto za moralna rezoniranja. Struji tu život živo i ljudi mu se raduju, sjede pred dvije kavane na placi, piju pivo, kavu, jedu sladoled, djevojke šeću u širokim redovima, sve u svili, tamnoj i svijetloj,

koja im se pripija uz tijelo. I dok svila nježno šušti oko njih, one mlade i razbarušene kose gledaju oštro desno i lijevo. Prolaze uniformisani, lijepi karabinieri, neki su činovnici mladi iz di-

rekije rudnika tu, tutnje automobili bez prestanka. Pod ložom je tama, tamo se riba više ne prodaje, nego u sjeni počivaju neke kamene ploče improviziranog muzeja starina a stari labinski tvrdi grad izbočio se jednim svojim kukom prema placi i prijeti još uvijek. Sad je to državna zgrada, sad je u njemu i potreski ured, a sjene patricija i grofova Lazarini, Škampići, Luciani, starih škrtilih Labinjanaca, kriju se u tamnim dvoranama grada da ne vide ovaj sjaj električnog svjetla, svile, automobila i novca. Pivo i Chianti zlate se u čašama na stolovima a plavi zvijezdani pokrivač južnoga vedroga neba stoji razastrt nad Placom. Mladi popovi u širokim crnim šeširima razgovaraju o nekom nacionalnom pitanju, a kad prodru radnici u

NOVA STEVILKA REVIE »MISEL IN DELO«

Pravkar je izšla 7—8. stevilka revije »Misel in delo« s tole vsebino:

Dr. I. Lah: Dobrovoljci, kladivarji Jugoslavije. — B. Borko: Nova pričevanja o sovjetski Rusiji. — Dr. B. Vrčon: V parlamentu narodov. — Obzornik: Dr. D. Lončar: Dr. Janko Sernek (A. Zalokar). — Imperializmi iz strahu (Dr. B. Vrčon). — Notranjopolitični pregled (Verko). — Položaj kopačev in vozačev v rudarskem zavarovanju (H.). — Socialno ekonomski institut v Ljubljani (B.). — Poročilo ravnatelja Mednarodnega urada dela, 1937 (S. B.). — Poročila: V. Čorović: Borba za neodvisnost Balkana (B.). — Sforza: Synthes de l' Europe (L. Č.). — M. Ambrožič: Tiskarstvo (B.). — H. Sirovatka: Prvredni i socialni odnosi u Jugoslaviji (B.). — »Sokolska volja« (In.) — Dr. F. Iliešić: Svetosavski govor (In.) — Dr. Lavo Čermelj: Josip Stefan (In.) — Dr. H. Vidaković: Jugoslavische Literatur im Morgenblatt 1886—1935. — Drobtine.

NAŠI V »SODOBNOSTI«

Izšla je 7. in 8. skupna stevilka »Sodobnosti« z leposlovnimi prispevki Iga Grudna, Miška Kranjca, Lili Novyjeve, Antonia Delbeljaka in Toneta Čufarja. Z znanstvenimi razpravami so prispevali Boris Furlan, Furan Zwitter in Albin Prepeluh. Posebno pomemben je članek Alberta Kosa z naslovom »Po dve letih iskanja«.

NOVE KNJIGE

»MATI«

veliki roman Maksima Gorkoga

izlazio je u novom prevedu G. A. D. Batinškoga u nakladi zadruge »Hrvatska naklada« u Zagrebu, Nikolićeva 14., III. koja je izdala i knjigu dra Mije Mirkovića »Održanje sejlačjega posjeda«.

Knjiga ima 378 strana, povezana je u jednom kartonu a stoji

Din 20.—